

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 12 november 2008

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om fotboll på idrottsforum.orgLäs mer om norsk idrott på idrottsforum.org

Det är ovanligt, om än inte unikt, att internationella elitidrottare ger sig på att skriva böcker (utöver halvt eller helt spökskrivna självbiografier), och särskilt ovanligt är det att de författar och får utgivet skönlitterära verk. Men norske anfallaren från Molde, Helsingborg och Aberdeen, Arild Stavrum, har efter karriärslut, vid sidan om tränar- och tevejobben, skrivit romanen *31 år på gress* (Oktober), om Joachim och hans 31 år som fotbollsspelare. Ørnulf Seippel menar att det blivit en läsvärd och stilsäker roman, som dessutom fått ett i huvudsak positivt mottagande av norska litteraturkritiker. Men inte minst, hävdar Seippel, är detta en bok av stort intresse för idrottsforskare i allmänhet och fotbollsforskare i synnerhet, och det just på grund av att det är så ovanligt att få inblickar i fotbollslivet och dess olika skeden från människor som själva upplevt det livet. Boken, som ju rör sig i gränslandet mellan fiktion och biografi, erbjuder ett fruktbart case för studium av hur det är när leken aldrig avslöses av allvar, när leken blir allvar...

Idrottsintressant romandebut

Ørnulf Seippel

Norges teknisk-naturvitenskapelig universitet (NTNU)

*Arild Stavrum***31 år på gress**

247 sidor, inb.

Oslo: Oktober 2008

ISBN 978-82-495-0551-7

Før hendte det i mine mer fotballnerdete stunder at jeg spurte meg selv hvor mye fotballkarriere jeg skulle hatt for å bytte bort den (synes jeg selv) gode jobben jeg har nå: hvor mange kamper som hva - keeper? midtstopper? venstreback? spiss? - på hvilket nivå + resten av livet i ly av det Arild Stavrum beskriver som en jobbgaranti: "En stilling i sportsbutikken eller en overflødigheitsjobb på stadion". For noen år siden hadde jeg imidlertid en erfaring som gjorde at jeg begynte å bli litt mer skeptisk med hensyn til ønskeligheten (ikke sannsynligheten) av et slikt jobbytte: Jeg tok et trenerkurs i regi av Oslo Fotballkrets og lærte hvordan man virkelig skal trene et fotballag for små gutter. Det var nyttig, og jeg ble nok en bedre trener, både ut fra sportslige og sosiale hensyn. Når jeg først var i gang med å utvikle min fotballdannelse, leste jeg også Nils Arne Eggens^[1] 'Godfoten'; en bok som er blitt framstilt som oppskriften på suksess på fotballbanen (og langt på vei også på andre arenaer). Mulig boken kan fungere slik. Det jeg husker best er at rosenborgspillerne – som på dette tidspunktet var suverent best i Norden og på gode dager slo Milan på San Siro – trente på nesten nøyaktig samme måte som mine tolvåringer (ble anbefalt å trene). Dette burde kanskje ikke vært overraskende, men etter dette har fotballivet på høyt nivå framstått som litt mer åndssvakt enn det hadde gjort så langt – og ikke minst, helt usedvanlig kjedelig, bortsett fra en kamp nå og da.

En som har hatt god grunn, mulighet og evne til å tenke i disse egentlige storslåtte baner – Var det verdt det? – er Arild Stavrum: tidligere fotballspiller (Clausenengen [modning], Brann [flopp?], Molde [toppscorer, cupmester], Stabæk [???], Helsingborg [seriemester og toppscorer i Allsvenskan], Aberdeen [toppscorer de to årene han var der], Besiktas [5 mål på 18 kamper] og Molde [skader, velbegrunnet rosenborghets] og ”nåværende” trener [Bærum, Molde, Skeid]. Stavrum har altså en ballkarriere bak seg som gjør det rimelig å tro at han kjenner til hva det innebærer å være og leve som en toppspiller, både ved at han faktisk har spilt på et høyt nivå og ved at han har levd som spiller i mange og ganske ulike sammenhenger. [2]

Fortellingen om fotballspilleren Joachim og refleksjonene omkring ”Var det verdt det?”, eller i det minste, ”Hva innebar det?”, er absolutt blitt en leseverdig roman. Tittelen, ’31 år på gress’, viser kort og konsist – og i stil med resten av boken – hva dette handler om. På den ene siden handler dette rett og slett om bokens hovedperson, Joachim, og hans 31 år som fotballspiller (på gress). Samtidig er det slik at det å la noe(n) gå på gress også betyr at man tar vare på det for at det skal kunne brukes til noe nyttig senere, en vakker dag, etter gressingen, og en fotballspillers liv ser på sett og vis ut til å dreie seg om å leve et ikke-liv, vente på at det skal skje noe ordentlig, noe egentlige, noe ekte, eller kanskje bare noe vanlig. Spørsmålet her er hvordan det er de 31 årene man går og venter: Hva slags liv er det, og er man klar for noe annet når man faktisk er ferdig med å gresse?

Inntrykket av at fotballivets ambivalens – motsetningene mellom intens spenning og (for noen) uutholdelig intetsigende aktiviteter mellom kamper - underbygges av romanens velkomponerte form. Den er skrevet og fortalt med en ganske voldsom distanse; dels ved at vi beveger oss fram og tilbake i tid: mellom fortiden da fotballkarrieren tok form og nåtiden der karrieren synes på hell; dels ved at stilen knapp, presis og ofte litt ironisk.

Vi får et godt innblikk i hovedpersonens liv i forhold til et knippe utvalgte aktører, og ett gjennomgangstema er forholdet mellom en mildt sagt ambisiøs far (som legger kunstgress i oppkjørselen) og sønn; faren som ikke har grenser for hva han forventer av forsakelser av sin sønn og som aldri blir fornøyd og, sier sønnen, ”Den dagen jeg ble tatt ut på landslaget var nok større for pappa enn den dagen jeg ble født.” Farens innstendige fotballoppdragelse leder for eksempel til at Joachim velger å satse på en dårligere klubb enn han strengt tatt tenger for å kunne reise hjemmefra og komme unna faren. Når karrieren er på hell, og det er den i denne boken, ser det ut som om farens interesse for Joachim også er for nedadgående. Noe av det som bidrar til at Joachims liv går litt på tomgang er at det er vanskelig å utvikle gode og varige relasjoner til folk; flytting fra familie og gamle venner, troløse agenter, tossete supportere, og bevegelse mellom klubber og stadig nye trenere og medspillere i de klubbene man er over tid bidrar til fragmenterte, overfladiske og løse forbindelser. Forholdet til jenter bekrefter på sett og vis at ganske tradisjonelle maskulinitetsidealer har et solid fotfeste i deler av idretten.

Når filosofer og deres like skal forsøke å forstå hvorfor idrett er så fascinerende, trekker de gjerne fram Johan Huizingas ideer om Homo Ludens: det lekende mennesket. Leken er et rom der vi kan slippe unna hverdagens traurige og krevende rutiner; et rom der vi kan rase fra oss på alvor uten at det egentlig har konsekvenser, et sted der vi kan ta den helt ut uten at det er på alvor. Men når vi vanlige, dødelige med et middelmådig tilslag leker, kan vi etterpå returnere til hverdagen. De stakkars profesjonelle fotballspillerne er dømt til å leke år etter år og når leken ikke har alvor som kontrast synes livet lett absurd.

Om det er én ting som er konstant i det omflakkende fotballivet, så er det opptatthet av kropp, frykten for å bli skadet, et intenst fokus på prestasjoner som for en stor del avhenger av ørsmå marginer og (u)flaks som gjør at man – i hvert fall bokens hovedperson som neppe er alene om det – utvikler tvangstanker som igjen avføder ritualer og vaner som nok er i nærheten av å ha en sykkelig karakter.

Stavrum får også inn noen stikk til dem som forvalter den nye vitenskapelige fotballkunnskapen: I følge Joachim tenker alle trenere det samme, de tenker det på en fordummende måte og de anvender det enda verre. Jeg må innrømme at jeg ble litt nysgjerrig på hvordan Stavrum fungerer selv som trener: hva han tenker og hva han faktisk sier til sine spillere, hvordan han legger opp en oppvarming?

For idrettsforskere kan boka være til inspirasjon på i hvert fall to måter. For det første så kommer Stavrum innom mange temaer som har generell idrettsfaglig karakter. To slike tema er forholdet mellom foreldre og barn i idretten og den kjønnete idretten, eller enda mer generelt, forholdet mellom våre ambisjoner og våre liv slik de leves, vår evne til å forholde oss til de forventninger og krav det settes til oss, spørsmålet om hvordan vi tar dem inn over oss. Dette gjøres med større eller mindre grundighet og tyngde, men det er mange interessante og tankevekkende betraktninger å finne i boka. For det andre kan boka fungere som en form for kvalitative data: vi får et innblikk i hva det vil si å være toppidrettsutøver[3], hvordan dette livet (ikke) leves, hva som gjør at det blir som det blir: vi får dybde, og vi får prosess.

I all hovedsak er Stavrums stil en styrke som bidrar til at boken både er morsom og tankevekkende. Det morsomme i boka dreier seg dels om de mange små skråblikk på ting som ellers tas for gitt, dels om utvalgte absurde hendelser i fotballens verden - hvorfor er det et toalett for funksjonshemmede i hjemmegarderoben på Molde stadion? - dels om

konkret utdritting av folk og steder. For det første får byen Molde gjennomgå: ”Det er for jævlig å bo i Molde femten uker i året. Så kommer Jazzfestivalen, da blir det enda verre.”. Dernest får en del personer knyttet til miljøet i Molde der storparten av boken utspiller seg sine pass påskrevet, noe som igjen har ført til en del sure reaksjoner i nærmiljøet.[4] John Arne Riise (og andre fotballselebriteter) får gjennomgå: å være drita er å være i JAR-modus. En sekvens i boka forteller om hvordan broren til Røkke (en av Norges rikeste menn og en av Moldes store sønner) klarer å få sagt opp deler av staben på en restaurant på grunn av dårlig mat og service. Det er jo lett å tro at dette er en sann historie, og om det ikke er det, er det litt ondt. Noe av dette er altså litt billig, og det aktualiserer spørsmålet om hvordan man skal forholde seg til tekster som utspiller seg i grenselandet biografi – skjønnlitteratur (i en norsk sammenheng særlig diskutert i forbindelse med Åsne Seierstads ’Bokhandleren i Kabul’). Men, for en utenforstående som ikke føler spesielt med byen eller laget Molde er det gøy.

Boka er morsom, god å lese, og har jevnt over fått gode kritikker.[5] For den som har et mer systematisk og forskningsrettet blikk på idretten, er Stavrum innom mange viktige temaer, og mange av hverdagsbeskrivelsene gir gode innblikk i en toppidrettsutøveres liv. Det er jo heller ikke hver dag toppidrettsutøver faktisk selv skriver om sine liv i romans form, og slik sett har vel Stavrums bok nesten verdi i seg selv, som en av veldig få bidrag til toppidrett sett innenfra i skjønnlitterær form. Om man skal være negativ, så kan man vel hevde at boka nesten flyter litt vel lett av sted. Selv om den i sin lette tone absolutt sneier innom mange og viktige spørsmål, skjer det fort og smidig og lesingen møter definitivt ikke mye motstand.

Gjennom denne boken får vi et godt innblikk i hvem toppfotballspilleren kan være. Men boken inneholder også noen antydninger om hvem du som leser slikt som dette er. Om du er en av dem som liker å se på deg selv som tenkende, lesende, skrivende og fotballglad, og av og til føler at når du er i din fotballverden så bærer fotballen – spillere, trenere, ledere, journalister, tilskuere – preg av å være ikke-tenkende, ikke-lesende og ikke-skrivende;[6] så er du en del av en tradisjon: det er nærmest vedtatt at det er en slags dissonans i de intellektuelles forhold til idretten (og motsatt). Noen liker å se dette som et hierarki, der de intellektuelle og åndfulle ynder å se ned på de spillende og lekende kroppene, eller motsatt, de sterke, svette og elegante kroppene ser ned på de livsfjerne, tørre og abstrakte åndsmenneskene. Dette hierarkiet har vært gjenstand for en god del oppmerksomhet de siste årene; kanskje er det heller ikke helt hva det en gang var. Arild Stavrum og Joachim utfordrer hierarkiet ved, som idrettsutøver, å rakke ned på publikum, det vil si ”deg” (hvis du er litt glad i fotball). Mia Hundvin (kuul norsk landslagsspiller i håndball) var en tydelig talskvinne for det samme synet for noen år siden da hun (ganske forståelig) uttrykte et visst ubehag overfor det norske håndballandslagets kjernesupportere. Om Joachim hadde vært litteraturviter med karrieretopp på sent åttital/tidlig nittital ville han antakelig hevdet at han dekonstruerte dette klassiske ånd-kropp-hierarkiet. Resultatet er i hvert fall noe nær en sirkel, eller en form for stein-saks-papir-logikk. Som intellektuell ser du ned på spillerne, som ser ned på tilskuerne som (representert ved den typen intellektuell som du som leser dette er) ser ned på spillerne som ser ned på ?. Din fordel er at du som intellektuell kan gå hjem til det egentlige livet etter kampen, og dermed forblir leken i all hovedsak lek. For Joachim og hans like er det bare lek. I et kritisk teori perspektiv: Mens faren for massefotballen er at systemet kan kolonialisere livsverden, så kan toppfotballspillerens utfordring være at livsverden invaderer systemet.

[1] Meget suksessfull trener i Rosenborg i de fleste av de årene de var suverene i Norsk fotball.

[2] Basert på Wikipedia

[3] Boka støtter vel streng tatt også opp under argumentene til dem som hevder at fotballspillere har et stykke igjen til de bør kalle seg toppidrettsutøvere. Se for eksempel:

<http://tv2sporten.no/fotball/tippeligaen/article2209749.ece>

[4] <http://www.rbnett.no/article/20080308/LOKALNYTT/657178616>

[5] http://www.oktober.no/nor/boeker/skjoennlitteratur/roman_prosa/31_aar_paa_gress

[6] I et intervju i Dagbladet sier Stavrum at ”Det er en myte at fotballspillere ikke leser. Dessverre er våre mest profilerte fotballspillere flinke til å nøre opp under den myten. Man skulle tro at flere av dem har som fanesak å flagge at fotballspillere er steindumme”.

© Ørnulf Seippel 2008

Köp boken från [Adlibris.se](http://adlibris.se)

Kjøp boken fra [Capris.no](http://capris.no)

Køb bogen fra [Adlibris.dk](http://adlibris.dk)